

Motion till riksdagen 2020/21:3729

av Johan Forssell m.fl. (M)

med anledning av prop. 2020/21:13 Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa en bortre tidsgräns för när en samrådsmyndighet ska fatta beslut om en överlåtelse och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ISP ett samlat ansvar som kontaktpunkt för utländska direktinvesteringar och överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre möjligheter till stöd och vägledning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att överklaga till regeringen i stället för en förvaltningsdomstol och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ensat regelverk för krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I dag saknas regler om överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet i Sverige. Lagstiftningen måste därför förtydligas och förstärkas på denna punkt, inte minst mot bakgrund av att omvärlden blir alltmer orolig och att icke-militära medel som uppköp och direktinvesteringar används för att skapa politiskt inflytande.

Det är bra att regeringen nu går fram med en proposition som avser att göra förändringar i säkerhetsskyddslagen som syftar till att stärka Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet.

Moderaterna har varit drivande i frågan en längre tid och har pekat på riskerna med såväl utländska direktinvesteringar som överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet. Vi lyfte bl.a. behovet av att få ett svenskt granskningssystem för direktinvesteringar på plats så snart som möjligt genom ett utskottsinitiativ i riksdagen under våren 2020, när det stod klart att de svallvågor som coronakrisen hade skapat hade ökat risken betydligt för att fientliga statskontrollerade aktörer skulle kunna använda den ekonomiska krisen för att köpa upp t.ex. vital infrastruktur eller företag i teknologisk framkant av nationellt intresse.

I denna följdmotion till regeringens proposition lägger Moderaterna fram ett antal förslag som, om de genomfördes, skulle förbättra den föreslagna nya lagstiftningen om skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet.

Resurser

Den nya lagstiftningen om skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet föreslås träda i kraft den 1 januari 2021. Det betyder att det är en relativt kort tid som de berörda myndigheterna har på sig för att få relevanta strukturer på plats och att rekrytera kompetent personal och utbilda den i dess nya arbetsuppgifter.

Det ökar risken för att bedömningar och samråd rörande överlåtelser initialt kommer att dra ut på tiden. Eventuella förseningar riskerar att få negativa konsekvenser när det gäller såväl säkerhetsaspekterna som att en omständlig process rörande överlåtelser kan skrämja bort utländska direktinvesteringar i verksamhet som kan beröras av den nya lagstiftningen. Ytterst handlar det om att Sverige ska vara ett säkert och attraktivt land att investera i, där alla aktörer kan förvänta sig förutsägbara och rättssäkra processer.

Regeringen har i sin budget för 2021 tillfört resurser till Säkerhetspolisen, Försvarsmakten och Inspektionen för strategiska produkter (ISP) för arbetet med säkerhetsskydd. Försvarsmakten och ISP får dock endast mindre tillskott.

Moderaterna anser därför att regeringen inför vårändringsbudgeten bör göra en avstämning av hur det går med implementeringen av den nya lagstiftningen och vid behov skjuta till ytterligare medel för att säkerställa att lagstiftningen kommer på plats.

Tidsgränser

Den 30 september 2021 antog riksdagen lagstiftning gällande kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar. I EU:s förordning finns tydliga tidsgränser när det gäller vilken tid (15 dagar) andra medlemsstater har på sig att underrätta om de avser att lämna synpunkter på en utländsk direktinvestering när den har anmälts samt i fråga om att de eventuella synpunkterna måste ha inkommit senast 35 dagar efter att direktinvesteringen har anmälts.

Tydligheten kring tidsgränserna är en styrka. Det skapar förutsägbarhet i systemet för de aktörer som är påverkade. Däremot finns det inga tydliga tidsgränser när det gäller förslagen till samrådsförfarande vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet. I stället hänvisas till förvaltningslagen som säger att ärenden ska hanteras så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Moderaterna anser att det även bör införas tidsgränser när det gäller samråd i samband med överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet i Sverige. Införande av en bortre gräns för samrådsbeskeden skulle skapa tydlighet och förutsägbarhet för verksamhetsutövare som är involverade i processer som rör överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet. Dessa processer är ofta både tidskritiska och komplexa. Möjligheten att i förväg veta hur länge en verksamhetsutövare ska behöva vänta på ett besked skulle därför vara högst önskvärd.

En väg in

Det är bra att dels EU-förordningen om utländska direktinvesteringar, dels förändringar i säkerhetsskyddslagen kommer på plats för att stärka Sveriges möjligheter att kunna få kunskap om, granska och ytterst vid behov stoppa ur säkerhetssynpunkt olämpliga direktinvesteringar och överlåtelser. Mycket arbete återstår dock innan ett heltäckande granskningssystem är på plats. Utredningen om ett system för granskning av utländska direktinvesteringar kommer inte att presentera sitt slutbetänkande förrän i november 2021.

Med tanke på att det rör sig om ett komplext system som ska införas för att skydda Sveriges säkerhet är det viktigt att redan nu ha ambitionen att de olika delarna ska kunna samverka utan att överlappa samt att systemet ska vara användarvänligt och ändamålsenligt. De företag och andra aktörer som blir föremål för utländska direktinvesteringar eller vill överlåta verksamhet som kan vara säkerhetskänslig ska kunna vara säkra på att de genomgår en rättssäker process och på att processen är tydlig och enkel.

Som läget ser ut i dag kommer ISP att vara kontaktpunkt gentemot andra medlemsstater i enlighet med EU-förordningen om utländska direktinvesteringar, men främst Säkerhetspolisen och Försvarsmakten kommer att vara de myndigheter som samråder kring överlåtelser som kan vara säkerhetskänsliga.

Moderaterna vill ensa de två förfarandena genom att ge en myndighet i uppdrag att vara kontaktpunkt när det gäller såväl kontakterna med andra medlemsstater om utländska direktinvesteringar som att hantera förfrågningar som gäller överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet i Sverige. Själva samrådet när det gäller överlåtelse skulle fortsatt skötas av Säkerhetspolisen och Försvarsmakten och andra, men ISP skulle genom att få ett kontaktpunksansvar även här kunna få en övergripande lägesbild samtidigt som förfarandet förenklas.

Bättre möjligheter till stöd och vägledning

Begreppet Sveriges säkerhet är centralt i säkerhetsskyddslagen. Paragraf 1 i lagen stipulerar att lagen gäller för den som till någon del bedriver verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd (säkerhetskänslig verksamhet).

Det finns ingen tydlig definition av vad begreppet Sveriges säkerhet konkret innebär. Förarbetena till lagen ger vid handen att det rör sig om ett bredare begrepp som innefattar mer än bara strikta militära intressen. Dock så finns det ju också en tydlig säkerhetsaspekt när det gäller att definiera vad som innefattas i begreppet – man vill inte ge en fientlig aktör alltför tydlig kunskap om vad som bedöms vara säkerhetskänsligt.

Dessutom så kan det som är säkerhetskänsligt förändras över tid i samband med t.ex. införandet av ny teknik.

Med tanke på att begreppet inte är helt enkelt att ringa in och att det i alla lägen inte lämpar sig att vara offentlig kring Sveriges säkerhet så bör det dock finnas goda möjligheter till stöd och vägledning för de verksamhetsutövare som berörs. Det kommer att vara många verksamheter och eventuella överlåtelse som befinner sig i en gråzon i fråga om huruvida de är föremål för samråd. Regeringen måste därför säkerställa att det finns möjligheter för verksamhetsutövare att få stöd i form av en dialog med samrådsmyndigheterna och vägledning, i form av t.ex. generella riktlinjer, om hur berörda aktörer ska förhålla sig till överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet.

Möjligheten att överklaga

I propositionen föreslås att samrådsmyndighetens beslut om föreläggande under samrådet ska få överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm. Möjligheten att överklaga samrådsmyndighetens beslut om föreläggande är en viktig del av ett rättssäkert handhavande. Till detta behöver även adderas att intressen som rör Sveriges säkerhet ska väga tungt, på samma sätt som sker när det gäller processen kring tillstånd för krigsmaterielexport. Kammarrätten påpekar dessutom att som förslaget nu ser ut så finns två olika processer gällande föreläggande och förbud. Detta kan enligt kammarrättens mening leda till en risk för parallella processer om samma sak.

Moderaterna anser, i linje med utredningens förslag, att överklaganden i stället bör ske till regeringen. Detta är en mer rimlig modell än alternativet att tolkningar av eventuella implikationer för Sveriges säkerhet ska avgöras av domstol. Förfarandet skulle också vara i linje med riksdagens tillkännagivande till regeringen om att överklaganden i ärenden som berör tillstånd för nästa generations mobilnät ska kunna överklagas till regeringen i stället för en förvaltningsdomstol.

Ett ensat regelverk för försvarsindustrin

Krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden lyder i dag under egna regelverk, där ISP är tillståndsgivande myndighet. Dock så pekar ISP på att de föreslagna reglerna i säkerhetsskyddslagen och de befintliga regelverken om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden kan komma att få delvis överlappande tillämpningsområden.

Det vore olyckligt om det genom den föreslagna lagstiftningen skulle skapas osäkerheter kring vilken lagstiftning som är tillämplig och om det även ytterst skulle leda till olikheter i de bedömningar som görs. Försvarsindustrin är särskilt beroende av förutsägbara spelregler och att kunna göra åtaganden som sträcker sig över lång tid, inte sällan över flera decennier. Moderaternas förslag om att göra ISP till kontaktpunkt även för överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet skulle förbättra möjligheterna att göra ensade bedömningar, men ytterst handlar det om vad regelverket tillåter.

Moderaterna vill därför att det görs en särskild översyn av förslagets konsekvenser för den svenska försvarsindustrin och dess möjligheter att kunna exportera sina produkter och tjänster.

Johan Forssell (M)

Louise Meijer (M)

Mikael Damsgaard (M)

Pål Jonson (M)

Ellen Juntti (M)

Sten Bergheden (M)